HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) [לעיל ו. ע"ש], ב) שבת קכה. לעיל ו: [תוספתא פ"ד ה"ז ע"ש], ג) שבת קכ: לעיל מ. ד) [שבת קכה. נדה כט:], ה) בע"י פיתא דמיר תנא קמי' דבי ר' ישמעאל בחילוף, תנא דבר ר' ישמעאל בחילוף, ו) [ברכות מז.], ז) [פ"ד ה"ז], ח) [ברכות כב:],

רבינו חננאל

מפני שצריך למימר הבדלה בחונן הדעת. ומשני תנאי היא, דתניא כל חייבי טבילות טבילתן [ביום נדה ויולדת טבילתן] בלילה, בעל קרי טובל והולך עד המנחה, ור' יוסי אומר כל היום. פי' תנא קמא דתני עד המנחה קסבר אין שם תפלת ערבית. ור' יוסי דתני כל היום קסבר צריך עדיין להתפלל תפלת ערבית. איני דר' יוסי כל היום לאו מצוה היא, והתניא מי שהיה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטנופת, נזדמנה לו טבילת מצוה כורך עליו גמי או סמרטוט וטובל [דמצוה] [דאסור] לשפשף. [ר' יוסי אומר יורד וטובל כדרכו ובלבד שלא ישפשף] ואי איכא גמי כולי, אלמא לא פליגי דכורך גמי ואח"כ טובל, כי פליגי להדורי [ו]איתויי, ר' יוסי סבר טבילה בזמנה מצוה ולא שבקינן מצוה ומהדרינן אגמי, ורבנן סברי טבילה בזמנה לאו מצוה היא, ומהדר עד דמשכח גמי. ושנינן ההיא דתני מן המנחה ולמעלה אינו צריך ליטבול דטבילה בזמנה לאו מצוה היא, ר' יוסי בר' יהודה היא, דתני בענין טוהה שא' [ב"ש] מטבילין ע[ה] טבילות, אמר הוא דייה לטבילה שתהא באחרונה. ת"ר הרואה קרי ביום הכפורים יורד וטובל ועודנו השכבת זרע לח. ואם מבערב ישפשף. פי', אם ראה קרי בלילה ויבש שכבת זרע על בשרו, צריך לשפשף בשרו שלא ישאר על גופו. תנא דבי רבי ר' ישמעאל הרואה קרי ביום הכפורים עונותיו סדורין ליתחל וידאג כל השנה, אם ניצל אותה שנה מובטח לו שהוא בן העולם הבא. מפיש חיי סגי ומסגי. **הדרן עלך יום הכפורים**

[קונטרס אחרון] בתלמוד ארץ ישראל במסכת ברכות בתחילת פרק תפלת השחר ובתענית פרק (ג') [ד"] בג' פרקים הכהנים נושאים את כפיהן ד' פעמים ביום, אימתי תפלת נעילה רב אמר בנעילת שערי שמים, ר' יוחנן אמר בנעילת שערי היכל. מתניתין מסייענא לר' יוחנן בשלשה פרקים הכהנים נושאין את כפיהם ד' פעמים ביום, בשחרית ובמוסף במנחה ובנעילת שערים, אית לך מימר נעילת שערי שמים [ביום]. אחוה דאמיה דרב אדא הוה צאיר גולתיה דרב בצומא רבא, א"ל רב כד תחמי שמשא בריש דיקלי את יהיב לי גולתי דנצלי תפלת נעילה. מחלפא שיטתיה דרב, תמן א' בנעילת שערי שמים, ותנא דתניא בפרק תפלת השחר [שם] שכח ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים, (ו)אתיא שפיר כמאן דאמר תפלת ערבית רשות כי מתפש אין לו לנטילה. ואיתא נמי הא דאמרינן פרק תפלת השחר [ל, ב] טעה ולא הזכיר רלא מודה אין מחזירין אותו לפי שאין בית דין מקדשין את המודש בלילה, הא לאו הכי מחזירין אותו כי מתפש אין לו לנטילה. אבל ה"ג פירש דכיון דהתפלל אותה שויה עליה חובה (והילכך) [והלכך] אי לאו טעמא לפי שאין כי"ל [כו'], ממחזירין אותו. ואין נראה לרבינו דהא אמרינן בפ"ק דשבת [נ, ב] ל"מ דתפלת ערבית רשות הני בבנאי כיון דשכח מי הא לא שכח מטרחינן ליה אע"ג דלא התפלל כלל, וכי מימא כיון דהתפלל בשחר לילות שויה עליה חובה, אם כן למה הוצרך לחדר בשמעתין דלדברי האומר חובה קתמר, אפילו לדברי האומר רשות ניתא כיון דשויה עליה חובה בשחר לילות, על כן נראה כך כדפרישנא. מ"כ. ע"כ מעמוד קודם

עין משפט נר מצוה

קז א מיי' פ"ז מהלכות מקוואות הלכה ו וס"ג מהלי' שביתת עשור הלכה כ ג וס"ד מהלי' מ"כ הל' ו סמג עשין רמג טוש"ע או"ח סי' תקנד סעיף ח וסימן תריג סעיף יא יב וטור ש"ע ר"ד סי' קז סעיף ג וסי' שפט סעיף ה:

קח ב מיי' פ"ז מהלכות יסודי התורה הל' ו סמג לאוין ו:

קט ג (מיי' פ"ג מהלכות שביתת עשור הל"ג טוש"ע או"ח סי' תריג סעיף יא):

קי ד טוש"ע או"ח סי' תרטו סעיף ב:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ולערב ישפשף משום חציצה. עי' מג"א סי' עו ס"ק ז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אי דלגי מאי טעמייהו דרבנן: (ב) ד"ה וקיימא לן במס' שבת. ר"ב בפ' כל כתבי סוף דף קכ:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

רבינו חננאל (המשך)

וכא מצלי בנעילת שערי היכל. אמר ר' מתנאי על ידי דהוה רב מארוך בצלותיה סגוך, הוה מגיע לנעילת שערי שמים ש"מ דכד הוי שמשא בריש דיקלי היא עת נעילת שערי היכל. וסלקא שמעתא דא שאין נעילה פוטרת של ערב. ויום הכפורים שחל להיות בשבת מזכיר של שבת בנעילה. וכן ראש חודש שחל להיות בתענית מזכיר של ראש חדש בנעילה. וכן שבת שחלה להיות בחנוכה מזכיר של חנוכה במוסף. ראש חדש שחל להיות בתענית היאך (קוראין בר"ח) [מזכיר הוא של ר"ח]. א"ר בא מה מצינו בכל מקום אומרה ברכה רבינית, אף הכא אומרה ברכה רבינית. וכן נפק עובדא (בהדה דרבה) [כהדא דר' אבא]. **רבי** ור' חייא בר אבא הוו מפקדי לאמוריהון אכריזו קמי צבורא מאן דמצלי יצלי דרמשא עד יומא קיים. א"ר חנינא משכני ר' ישמעאל בר' יוסי אצל פונדקי אחד ואמר לי כן נתפלל אבי של שבת בערב שבת. א"ר אמי ר' יוחנן פליג ולא הוה צריך מפלגא על הדא, שכן מוסיפין מחול על הקדש. ועוד סלקין חברייא מן ערב לצפורי ואמרי כבר שבת ר' חנינא בן דוסא בעירנו. ווידא אמרה דא דאמר ר' חנינא משכני ר' ישמעאל בר' יוסי אצל פונדקי אחד ואמר לי כאן נתפלל אבי של מוצאי שבת בשבת, אף עליה לא הוה צריך מפלגא, דר' מפקד [ל]אבדן אמוריה אכריז קדמיהון מאן דמצלי יצלי דרמשא עד יומא קיים. **בר** המרידי, בר מיחם דודי דאבא, שהן הסירות. אמר רב אסי אין משחין על כוס של ברכה כי שקיל ליה לאלתר מברך. **בר** קמצר לא רצה ללמוד על מעשה כתב, מאי מעשה הכתב (בן) שהיה נוטל ר' קולמוסין בה' אצבעותיו ואם היתה תיבה של ה' אותיות כותבה בבת אחת. **סליקא לה מסכת יומא.** שבח לבתר יהא והוה קמא. ברוך נותן ליעף עצמה. תתרומם שם יושב רומא. **יהא שמיה רבא לעלמי עלמא:**

סגאי היא. אי פטרה נעילה את של ערבית אי לא: הכי גרסינן בתוספתא (ז) **כל חייבי טבילות טובלין בדרכן ביום הכפורים נדה ויולדת טובלות בדרכן בלילי יוה"כ: בעל קרי.** שאסור בדברי תורה כדקיימא לן (ח) (ב"ק דף פב.). עזרא תיקן טבילה לבעלי קריין: **טובל והולך עד המנחה.** אם אירע לו קרי קודם לכן טובל כדי שיוכל להתפלל תפלת המנחה אבל רואה קרי מן המנחה ולמעלה אין מועיל לטבול אלא יממין עד שתמשך ויטבול דסבירא להו לרבנן דתפלת נעילה בלילה ולדידהו פוטרת את של ערבית כלרב והא דקתני איה פוטרת ר' יוסי היא דאמר כל היום מותר לטבול ואפילו רואה קרי לאחר תפלת המנחה טובל ביום כדי להתפלל תפלת נעילה אלמא קסבר תפלת נעילה אין זמנה בלילה ולדידיה איה פוטרת את של ערבית: **ה"ג בתוספתא הזב והזבה והמצורע והמצורעת וכועל נדה וטמא מת טובלין בדרכן ביוה"כ נדה ויולדת הכפורים בעל קרי טובל והולך כל היום כולו ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אין יכול לטבול.** קשיא דרבי יוסי אדרבי יוסי ורבנן אדרבנן: **לא קשיא.** הא דאמר ר' יוסי הכא מן המנחה ולמעלה אין יכול לטבול: **בדלגי תפלת נעילה.** ביום קודם שראה קרי והא דאמרינן לעיל כל היום בדלגי תפלת נעילה היא דלא שכיחא הקרי: **אי דלגי מאי** (א) **טעמא דרבנן.** דמתניתא בתריתא דאמרי כל היום: **קא סברי טבילה בזמנה מצוה.** וחמנה ביום הוא דכתיב (דברים כג) והיה לפנות ערב ירחץ הלכך דחיא רחילה ביום הכפורים ולאו הייו הך רבנן דלעיל ותרתי פלוגתא הינהו בתתני' קמייתא פליגי בזמן תפלת נעילה דלרבנן בלילה ולר' יוסי ביום ורבנן דהתם סבירא להו טבילה בזמנה לאו מצוה דתדחה יום הכפורים ובמתניתא בתרייתא פליגי בטבילה בזמנה מצוה: **לא ירחון.** שלא יממוק את השם: **כורך עליו גמי.** להגין עליו משעוף המים: **וקיימא לן.** במסכת שבת (ב) דבטבילה בזמנה מצוה פליגי דלרבנן טבילה בזמנה לאו מצוה ואם אין לו גמי יממין עד למחר ויבקשנו: **הכיא.** דאמרי' לעיל ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה לא יטבול עד שתמשך דטבילה בזמנה לאו מצוה ר' יוסי בר יהודה היא: **דיה לטבילה שתהא באחרונה.** בריתא היא דמייתינן לה במסכת נדה בגמרא דהמפלת (דף כט:) האשה שיצתה מלאה ובאת ריקנית והביאה לפניו שלשה שבועים טהורים ועשרה שבועים אחד טמא ואחד טהור משמשת אור לשלשים וחמש ומטבילין אותה תשעים וחמש טבילות דברי ב"ש וב"ה אומרים שלשים וחמש וכולהו מפרש להו התם וטעמא משום טבילה בזמנה מצוה רבי יוסי בר יהודה אומר דיה לטבילה שתהא באחרונה דטבילה בזמנה לאו מצוה ור' יוסי דגמי הוא ר' יוסי בן חלפתא: **ונערב ישפשף.** (ג) משום חציצה: **לערב ס"ד.** מכי טביל וסליק מאי מהני ליה שפשוף חציצה דהואי הואי: **אימא מבערב.** דאתמול ישפשף כל אדם עצמו בחמין שאם יראה קרי למחר יכול לטבול בלא חציצה: **הרואה קרי ביוה"כ.** ולא במתכוין: **עונותיו מחולין.** סימן טוב הוא זה יראה זרע ויאריך ימים: **ידאג כל השנה כולה.** שמא לא קיבלו תעניתו והשביעוהו במה שבידם להשביעו כעבד המוזג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו: **ואם עלתה לו שנה.** שלא מת מודעתא לו שמעשים טובים יש בידו שהגינו עליו וכן עולם הבא הוא: **תדע שהרי כל העולם רעב.** מתשמיש והוא שבע ולא נתעבה בזאת ושלא מדעתו השביעוהו ואעפ"כ עלתה לו שנה יש לדעת שאדיק גמור הוא: **מפיש חיי.** זה שראה קרי ביום הכפורים: **סגי ומסגי.** בבנים ובני בנים שכך הסימן יראה זרע יאריך ימים (ישעיה נג):

הדרן עלך יום הכפרים וסליקא לה מסכת יומא

מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. הקשה רבינו יעקב (ברכות דף מט.) כל השנה כולה מתפלל הבינו חוץ ממוצאי שבת שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת ופריך ומכלליה מכלל קשיא ומיתיר ר"י דהתם דכל השנה מתפלל הבינו משום הבדלה לא היה לו לשנות הסדר כיון דאפשר לבולו אבל הכא דסבירא ליה דכל השנה מתפלל שמונה עשרה שלימות בטעם כל דהו אין לשנות הסדר ולהכי במוצאי שבת מתפלל שמונה עשרה שלימות מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת: **אי דצלי מאי טעמא דרבנן.** תימה לי אי מוקמינן נמי בדלגא אלי תיקשי לך מאי טעמא דרבנן הא לעיל אמרי רבנן דרבי יוסי דוקא עד המנחה אע"ג דלא אלי ואם כן תיקשי דרבנן אדרבנן ולפי המסקנא דמוקמינן להא דרבי יוסי בר' יהודה ניחא שאין להקשות מדרבנן דרבי יוסי בר יהודה לרבנן דרבי יוסי בן חלפתא אבל למאי דס"ד השתא דתרוייהו רבי יוסי בן חלפתא תקשי דרבנן אדרבנן ונראה לי אי אמרת בשלמא אידי ואידי דלא אלי אז לא תיקשי לך דרבנן אדרבנן דאיכא למימר תפלת נעילה נתקנה כך להתפלל אותה או ביום מן המנחה ולמעלה או בלילה כמו שילה והא דקאמרי' לעיל עד המנחה ומו לא כשדעתו להתפלל אותה בלילה והא דאמר הכא כל היום כשהוא רואה להתפלל ביום כדי שיהא מזומן לסעודה בתחלת הלילה ואע"פ שיכול להמתין עד הלילה ולהתפלל התירו לו לטבול ביום הכפורים ולהתפלל כי לא אסרו אלא רחיצה של תענוג אבל בשביל תפלה וגם כדי שיהא מזומן לסעודה בתחלת הלילה מותר לטבול ולהתפלל אותה ביום אבל כיון דמוקמינן לה בדלגי מאי טעמא דרבנן:

קסברי טבילה בזמנה מצוה. תימה לי דה"מ לאקשויי מדרבנן לעיל אדרבנן הכא דלעיל אמרי אע"ג דלא אלי אינו טובל מן המנחה ולמעלה והכא אמרי אפי' אלי כבר טובל וי"ל דאיכא למימר דהכיא דלעיל דקאמר עד המנחה ס"פ בשביל התפלה אינו צריך לטבול אלא עד המנחה ואתא לאשמועינן דתפלת נעילה בלילה מיהו משום טבילה בזמנה מצוה יש לו לטבול ונפקא מינה היכא דאמיס ולא מלי טביל ביום לא יבטל בזה תפלת נעילה ולר' יוסי אי לא מלי טביל ביום לא יתפלל כלל תפלת נעילה:

מבלל דרבי יוסי סבר טבילה בזמנה לאו מצוה. הא דלא פריך נמי מדרבנן דסברי מצוה ובריתא דמייתי סבירא להו לאו מצוה י"ל דלעיל אמרי מצוה ואין לעבור זמנה במזיד ובמתכוין ולהכי סבירא להו דטובל מן המנחה ולמעלה אבל במה שהן אומרים שיש להן לחזר אחר גמי בזה לא תדחה בודאי הטבילה ועוד מפני כבוד השם אבל מר' יוסי פריך מכל שכן: **מפיש** חיי סגי ומסגי. ורמז לדבר יראה זרע יאריך ימים:

הדרן עלך יום הכפורים וסליקא לה מסכת יומא